

## 20 . Alba Iulia | Punct: Izvorul Împăratului | Anul: 2006

**Anul:** 2006

**Cod RAN:** 1026.10

**Perioade:** Preistorie, Antichitate, Evul Mediu

**Epoci:** Epoca bronzului, Hallstatt, Epoca romană târzie, Epoca medievală timpurie, Evul Mediu

**Categorii sit:** Religios, ritual și funerar

**Autori:** Mihai Blăjan

**Instituții:** Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia

### Raport

Potrivit contractului de finanțare nr. 5209/26 iunie 2006 semnat de conducerea MCC și MNUAI, în valoare de 34,00 RON, suplimentat la rectificarea bugetară din vară cu încă 50,00 RON, între 28 iulie-13 august și 12 septembrie - 28 noiembrie 2006, s-a desfășurat cea de a treia campanie de săpături arheologice pe marginea sudică a terasei a doua a Mureșului, la miazăzi de municipiul Alba Iulia.

În cursul cercetărilor s-a vizat nucleul cimitirului medieval timpuriu identificat în locul numit "Izvorul Împăratului". În acest scop, între 28 iulie - 13 august, s-au trasat două secțiuni (SV și SVI), cu dimensiunile de 36 x 2 m și 37,90 x 2 m, amplasate la S și la N de marginile longitudinale ale parcelei decopertate în octombrie 2005. Dispuse pe direcția E - V, cele două șanțuri au străpuns stratul arător alcătuit dintr-un pământ negru-cenușiu (0,38 m) și partea superioară a depozitului de argilă brună-gălbuie, la adâncimi cuprinse între 0,28-0,80 m. Continuate și în cursul toamnei (12 septembrie - 28 noiembrie 2006), investigațiile s-au desfășurat în partea centrală a cimitirului prin executarea a încă șase secțiuni, late de 2 m, cu lungimi diferite: 41,50 m (VII și VII); 36,50 m (X) și 39 m (XI - XII). Parcelele VII, VIII, XI și XII au fost trasate pe latura de N a patruleterului cercetat, SIX pe latura S și SX pe latura de E. Suprafața celor opt secțiuni descoperite în cursul cercetărilor însumează 420 m<sup>2</sup>.

În stratul arat din aria cercetată s-au descoperit fragmente ceramice preistorice răzlețe din culturile Coțofeni, Wietenberg și Basarabi, materiale de construcție (bolovani de râu, lespezi din gresie calcaroasă, olane, cărămizi și țigle fragmentare, pișcoturi și ceramică din epoca romană). În cursul săpăturilor s-au identificat gropi menajere și de provizii din epoca bronzului (cultura Wietenberg), Hallstatt, epoca romană și perioada prefeudală (sec. V p.Chr.) precum și morminte de înhumăție.

În parcelele cercetate s-au dezvelit 30 gropi menajere: VI (2), VII(7), VIII(4), X(3), XI(8) și XII(6). Unul din depozitele de cereale aparține epocii bronzului (cultura Wietenberg). Construcția, săpată până la 1,28 m adâncime, are corpul bitronconic, pereții oblici cu umărul boltit spre bază pe laturile de E, S și V, cu gâtul cilindric și conturul gurii pentagonal. O scară cu două trepte cruțate în argilă asigură pe latura de N accesul în depozit. În colțul de NE s-a găsit o lentilă de cărbune cu cariopse de grâu carbonizate și două castroane sparte, decorate cu motive incizate; dbazei = 1,74 m; dpântecelui 1,42 x 1,60 m și dgurii = 1,46 m.

Perioadei Hallstatt-ului îi aparțin patru gropi, din care două săpate la mică adâncime (0,41-0,50 m), cu fundul plan, pereții drepecți, corpul cilindric, cu d = 0,60 m. Groapa a treia, săpată până la 1,16 m, are corpul bitronconic turtit, cu d = 1,28 m și gâtul tronconic cu d = 1,47 m. Ea este împărțită de un pod de argilă, gros de 0,17 m, în două încăperi separate, care comunică între ele pe latura estică printr-o deschidere rombică.

Depozitele menajere au umplutura asociată cu fragmente ceramice hallstattiene timpurii și oase menajere de animale.

Epoca romană este reprezentată de 11 gropi menajere săpate la adâncimi cuprinse între 0,57-1,39 m, începând din humusul antic până în depozitul de argilă brună-maronie sau gălbuie. Construcțiile subterane au corpul cilindric, cu d = 0,90 m, în formă de lighean cu pereții alveolat-concavi (d=0,76 x 0,82 m), bitronconică, cu fundul albiat-concav (d=1,39 m) și colțurile rotunjite, pereții curbați, umărul boltit lateral,

gâtul cilindric ( $d=1,72$  m). Fundul gropilor este plat, alveolat-concav și conic, cu pereții verticali, oblici, arcuiți concav în afară și cotlioniți. Gâtul are formă cilindrică, cu gura ovală, rombică cu colțurile rotunjite, oval-alungită și circulară ( $d=0,86 \times 0,90$  m). Gura construcțiilor subterane s-a conturat pe fundul șanțului de la baza stratului vegetal până la 0,62 m. Una din gropi avea cruțată pe latura sudică o treaptă de acces în depozit.

Pământul din umplutură din puțurile menajere conține pigmenți de cărămidă pisată, tegulae fragmentare, galeți de râu, bucăți dintr-un altar votiv anepigraf, ceramică, fragmente de sticlă, o placă și un sfredel din fier, o porțiune dintr-o tablă de bronz, fragmente din piatra unei râșnițe și oase menajere de animale. Câteva gropi erau secționate de mormintele medievale timpurii 78, 79 și 106.

Gropile prefeudale (sec. V p.Chr.) cuprind 14 complexe de provizii sau menajere, repartizate câte două în SVI, VII, VIII, X; cinci în SXI și una în SXII. Ele s-au conturat în parcelele săpate la baza humusului vegetal sub forma unor pete ovale ( $d=1,10 \times 1,16$  m;  $0,56 \times 0,60$  m și  $0,96 \times 1,16$  cm), circulare ( $d=1,04$  m) sau neregulate și pătrund în orizontul de argilă aluvionară la adâncimi cuprinse între 0,55 - 1,98 m.

Construcțiile subterane au corpul cilindric ( $0,86 \times 0,88$  m), ovoidal, cu  $d_{max}=1,26$  m și  $1,05 \times 1,20$  m; sferoidal ( $d=1 \times 1,02$  m și  $1,19 \times 1,27$  m), tronconic, cu  $d=0,60, 1,04$  și  $1,10$  m și bitronconic ( $1,46 \times 1,52$  m). Fundul gropilor este plat (plan), cu colțurile rotunjite și  $d=0,40-1,10$  m, înclinat spre E ( $d=0,40$  m), albiat-concav, cu  $d=0,52-0,80$  m, și pereții arcuiți la bază. Gropile au pereții săpați vertical sau oblic și arcuiți la locul de trecere spre fund, simetrici, cu umărul cotlonit lateral între 0,10-0,16 m. Conturat la șase complexe, gâtul are formă cilindrică turtită ( $1,10 \times 1,16$  m), cu  $d=0,92$  m; tronconică, cu  $d=0,81-0,88$  m și tronconică ovală ( $1,02 \times 1,10$  m). Una din gropi prezintă două faze de evoluție, iar Gr1/VII avea adâncituri pe peretele de SV pentru asigurarea ieșirii din interiorul depozitului de cereale. După scoaterea din funcție a hambarelor de provizii, gropile au devenit puțuri menajere. Umplutura alcătuită din pământ negru sau argilos gălbui conține cărămizi, țigle, olane, pișcoturi antice, bolovani și lespezi din calcar alb-gălbui și plăci din gresie nisipoasă, galeți de râu de dimensiuni mijlocii și mari, fragmente de râșniță, bucăți mari de chirpici (trei gropi) cu impresiuni de nuiele, pari, loazbe, frunze și tulpini de grâu, un sâmbure de măr carbonizat, frunze de fag; ceramică fragmentară lucrată cu mâna și la roată, de culoare gri-cenușie (12 gropi), un fragment de mărgea din sticlă, fragmente din fundul și pereții unor vase antice din sticlă albă-mată, piese de metal (un ac de fibulă și o porțiune de tablă de bronz; o verigă, cuie, o toartă de căldare și o bară din fier; oase menajere de ovine, bovine și cabaline; greutatea de la războiul de țesut vertical (trei gropi), lentile de cenușă și cărbune, cochilii de melci etc.). G9 a secționat depozitul menajer hallstattian 8 din SVIII, iar altă groapă are jumătatea estică suprapusă de capătul vestic al M81.

În cursul cercetărilor arheologice s-au dezvelit 80 morminte de înhumatie medievale timpurii. Ele au gropile sepulcrale săpate în depozitul de argilă brun-maronie sau gălbuie la adâncimi diferite cuprinse între 28 - 80 cm. Complexele funerare, de formă patrulateră, trapezoidală sau dreptunghiulară, prezintă colțurile drepte și rotunjite. Unele gropi adăpostesc schelete de copii din grupele de vârstă infans I și infansII (M77, 86, 93, 106, 113, 119), altele cuprind oseminte de adulți și maturi, de ambele sexe. Indivizii așezați în decubit dorsal, cu capul spre V și picioarele la E, au osemintele păstrate în stare mediocră sau relativ bună. Se semnalează subiecți depuși la adâncime mică, sub stratul arător, cu oasele dezarticulate și răvășite de fierul plugului pe direcția de executare a arăturii (M49, 50, 59). Alte schelete (M65 și 70, 80 și 112) situate la o adâncime mai mare, păstrează osemintele descompuse în parte sau în totalitate sub forma unui praf gălbui sau resturi de oase macerate. În cursul dezvelirii au fost afectate etichetele picioarelor, oasele bazinului și craniul.

Din cele 80 schelete cercetate cu atenție, doar unul (M65) se afla depus într-un sicriu de lemn, reprezentat prin suprafețe acoperite cu resturi de cărbune.

Poziția mâinilor diferă de la un individ la altul. Semnalăm subiecți cu mâinile îndoite din cot și așezate cu antebrațele, unul peste altul, pe abdomen, torace sau bazin; cu ambele mâini întinse de-a lungul corpului sau cu una pe lângă corp și cealaltă dispusă cu palma pe bazin.

Toate mormintele conțin subiecți așezați cu picioarele întinse paralel (femei) sau cu genunchii și călcăiele apropiate (bărbați). Individul de sex masculin din M69 a fost așezat pe spate, în poziție chircită, cu genunchii aduși la piept și mâinile îndoite din cot și antebrațele depuse cu palmele pe umăr. După ce fusese

ucis, bărbatul din M67 a fost aruncat într-o goapă săpată în grabă la mică adâncime, deasupra individului din M66, înmormântat în condiții normale. Așezat pe spate, cu torsul răsucit spre dreapta, subiectul avea mâinile întinse lateral, picioarele adunate, în unghi obtuz și genunchii suprapuși prin chircire, ca și scheletul din M124. Bărbatul din M86 zăcea în decubit dorsal, cu mâinile așezate cu palmele pe bazin, piciorul drept flexat spre marginea gropii și genunchiul stâng depărtat spre latura opusă, ridicat în sus, cu o seceră de fier sub articulație. Pe latura de S a gropii se afla o vatră rituală cu bolovani de râu, pământ ars și ceramică fragmentară provenită din oala spartă deasupra gropii sepulcrale și aruncată pe capul defunctului și lângă șoldul stâng. Scheletul din M124 fusese depus pe partea stângă, la 0,34-0,48 m adâncime, deasupra M125, în poziție chircită.

Inventarul aferent al indivizilor cercetați se compune din ustensile (lame de cuțit; fusaiole din lut ars, amnare), obiecte de podoabă din moluște (*Cypraea moneta*), sticlă, bronz și argint (cercei, șiraguri de mărgelă, coliere fragmentare compuse din trei sârme din bronz împletite, un șir de aplici circulare (1) și rombice (21) depus pe pieptul unei femei), vase din lut ars, ouă de pasăre, scheletul unei găini și oasele (craniul, picioarele) unor animale mari care reprezintă ofranda alimentară etc. În M81 s-a găsit o cruce dublă de tip relicvar, iar în șiragul de mărgelă din M89 o cruciuliță din bronz.

În câteva morminte s-au aflat galeți de râu de dimensiuni mici, mijlocii și mari, lespezi izolate din gresie calcaroasă și fragmente de cărămizi romane refoolosite, care marcau marginile gropilor M49, 54, 55, 56, 57, 64, 66, 79, 80, 88, 98, 107, 110, 114 și 120; o treime dintr-o cărămidă antică fusese dispusă pe cant în colțul de SV al gropii M60 pentru a proteja capul individului, iar un bloc paralelipipedic roman, cioplit grosier, cu dimensiunile de 30 x 47 x 62 cm, era așezat deasupra pământului de umplutură al femeii din M 65, spre partea superioară a gropii sepulcrale. Mormintele 87, 90, 114 și 116 aveau marginile longitudinale și transversale amenajate cu lespezi din gresie, bolovani de râu și cărămizi așezate pe cant.

Piese de inventar recuperate din morminte asigură datarea complexelor funerare în prima jumătate a secolului al X-lea, în deceniile premergătoare penetrației maghiare în partea centrală a Transilvaniei. Ele aparțin unei populații sedentare, pașnice și creștine, care se identifică cu românii din ultimul veac al mileniului I din așezarea Bălgrad, atestați arheologic și în alte localități din bazinul mijlociu al Mureșului.

În concluzie, săpăturile arheologice efectuate în cursul anului 2006 în locul numit “Izvorul Împăratului”, împreună cu cele din primele două campanii, au investigat o suprafață de 1149,67 m<sup>2</sup>, adică un sfert din aria estimată a cimitirului. Ele aduc o contribuție importantă la argumentarea tezei continuității românești în Transilvania și subliniază relațiile strânse ale românilor cu provinciile sud-dunărene ale Imperiului Bizantin.

Având în vedere importanța excepțională a descoperirilor premaghiare recente (piese de podoabă și cinci cruci din bronz), pentru salvarea integrală a cimitirului - un document arheologic românesc important al așezării de la Alba Iulia - solicit cu insistență MCC și Consiliului Județean Alba să dispună următoarele măsuri urgente:

- înscrierea cimitirului cu o suprafață de cca. 5500 m<sup>2</sup> pe lista siturilor arheologice de importanță excepțională;

- măsuri de protecție a necropolei prin interzicerea depozitării molozului din oraș pe capătul vestic al sitului, ridicarea grămezilor de moloz din aria cimitirului și sistarea oricăror construcții abuzive în spațiul delimitat până la cercetarea sa;

- alocarea mijloacelor financiare (250 milioane lei) pe anul 2007 pentru continuarea dezvelirii, salvării și valorificării necropolei de la “Izvorul Împăratului”.

---

### ***Informații suplimentare online***

[Raportul 3583 din cronica.cimec.ro](http://raportul3583.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)

---